

Esitysmateriaalit ja luentotallenteet

Tekijänoikeudet ammatin opetuksessa
Opentekoa.fi

Avainsanat: esitysmateriaali, luentotallenne, avoimet aineistot,
CC, Creative Commons, jakaminen, OER, tekijänoikeus

Sisältö

Verkko-oppimateriaalin
tekijänoikeudet

Verkkokurssin tekijänoikeudet

Kuinka tekijänoikeussopimus
tehdään?

Opetusmenetelmien tekijänoikeudet

Tehtävät ja tehtäväkokonaisuudet

Miten suojautua plagioinnilta?

Tehtävä

Tallenteet

Luentotallenne

Etäopetuksen tallenteet

Opetustilanteen tallentaminen ja
tallenteet julkaiseminen
verkkopalvelussa

Tallenteet ja digilupa

Puhelun tallentaminen

Verkko-oppimateriaalin tekijänoikeudet

- Tekijänoikeus suojaa kustantajien verkko-oppimateriaaleja
- Lue käyttöehdot ja selvitä oppilaitoksen kustantajan kanssa tekemät sopimukset
- Pelien ehdot: End User License Agreement EULA

Lähde: www.opettajantekijanoikeus.fi

Tarkista myös, mitä ehdot sanovat verkkomateriaalien esittämisestä opetustilanteessa ja niiden tallentamisesta luokkaopetuksen aikana tai verkossa julkaistavaksi.

Verkkokurssin tekijänoikeudet

- *Tekijänoikeussopimusten solmiminen on osa verkkokurssin suunnittelua ja toteutusta.*
- *Tekijänoikeussopimukset voi luoda, kun tiedetään, kuka ja millaista sisältöä kurssille tuotetaan.*
- *Sopimukset on hyvä olla allekirjoitettuina ennen verkkokurssin avaamista opiskelijoille.*
- *Mikäli verkkokurssissa on muiden kuin itsesi tuottamaa sisältöä: tekstiä, kuvaa tai vaikkapa videota, näiden tuottamisesta ja hyödyntämisestä kannattaa sopia.*
- *Ilman sopimusta voit verkkokurssilla siteerata, linkittää sisältöjä internetistä, käyttää muiden teoksia verkkokurssin lähteinä sekä esittää lait, asetukset, viranomaisten tai muun julkisen elimen päätökset tai lausumat.*

Kuinka tekijänoikeussopimus tehdään?

*“Tekijänoikeussopimus solmitaan **kirjallisesti** teoksen tekijän (valokuvaaja, luennoitsija, artikkelin kirjoittaja, oppimateriaalin tuottaja jne.) ja koulutuksen järjestäjän välille. Vaihtoehtoisesti sopimus voidaan tehdä eri organisaatioiden välille, jolloin sopimuksen allekirjoittavat määrätyt vastuuhenkilöt. --- Suullinenkin sopimus on oikeudellisesti pätevä, mutta riitatilanteiden sattuessa suullisesti sovittuja asioita on vaikea todistaa.”*

Lähde: Verkkoluotsi, Ohjeistus verkkokurssin suunnittelijoille

Sopimuksesta tulee käydä ilmi:

- Sopimusosapuolet ja allekirjoitukset
- Teostiedot ja teoksen käyttötarkoitus
- Luovutettujen oikeuksien luonne
- Sopimuksen voimassaoloaika
- Tekijänoikeuskorvaukset

Oppimateriaalin tekijänoikeus jää opettajalle, jos ei muuta ole sovittu. Tekijänoikeuslain (TekijäL, 404/1961) 1 §:n mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on yksinoikeus teokseen. Teoksen julkistaminen tarkoittaa sitä, että teos saatetaan tekijän luvalla yleisön saataville.

Opetusmenetelmien tekijänoikeudet

- *Tekijänoikeus ei suojaa opetusmenetelmää (Lausunto TN 1998:20).*
- *Tekijänoikeus syntyy teoksen tekijälle, mikäli teos täyttää itsenäisyyden ja omaperäisyyden vaatimuksen. Opetusmateriaali on tekijänoikeudellisen suojan piirissä joko kokonaisuudessaan tai lisäksi yksittäisten elementtiensä osalta, mikäli ne ylittävät teoskynnyksen.*
- *Taloudellisten oikeuksien siirtymisestä tai rajatusta moraalista oikeuksista luopumisesta voidaan aina sopia tekijän ja työn- tai toimeksiantajan välillä. Koska sopimiselle ei ole säädetty määrämuotoa, voi joissain tapauksissa ilman nimenomaista mainintaakin työn- tai toimeksiantosuhde kattaa tekijänoikeuden siirtymisen jossain laajuudessa työn- tai toimeksiantajalle. Syntyvä tekijänoikeudellinen suoja on sama riippumatta palvelussuhteen kestosta tai laadusta opetuslalla.*
- *Teoksen tekijä voi antaa luvan teoksen hyödyntämiseen myös hiljaisesti. Hiljaisesti annetun luvan olemassaolon voi päätellä alan yleisestä tavasta. Hiljaisesta sopimuksesta voidaan katsoa olevan kysymys silloin, kun osapuolten välisen vakiintuneen käytännön, olosuhteiden tms. perusteella voidaan katsoa tekijänoikeuden siirtymisestä tietyssä laajuudessa sovitun.*

Tehtävät ja tehtäväkokonaisuudet

Toisen luomien harjoitustöiden edelleen kehittäminen ja hyödyntäminen:

- *Tuotoksen tulee ylittää teoskynnys, jotta se saisi tekijänoikeussuojan.*
- *Oppi- ja harjoituskirja tai sen yksittäiset elementit ovat tekijänoikeudella suojattuja, jos ne yltyvät teostasoon. Oppi- tai harjoituskirja voi olla suojattu myös ns. luettelosuojalla.*
- *Oppi- tai harjoituskirjan sisältämät yksittäiset tiedot tai yleisesti tunnetut matemaattiset kaavat tai kuvaajat eivät ole tekijänoikeuslain nojalla suojattu, eikä siten niiden käytölle ole estettä.*

Lähde: Operight.fi

Miten suojautua plagioinnilta?

- Plagiointi tarkoittaa luvaton lainaamista.
- Merkitse omat tekijätietosi selkeästi teokseen.
- Mikäli käytät Creative Commons -lisenssijärjestelmää, liitä myös lisenssin ehdot selkeästi näkyviin.
- Tuotoksen esim. opinnäytteen tai tutkielman tallentaminen plagioinnintunnistusjärjestelmään kuten Urkund tai Turnit vaikeuttaa plagiointia.
- Opettajan tulee kertoa opiskelijoille etukäteen, jos tehtävän palauttaminen tapahtuu plagioinnintunnistusjärjestelmän kautta.

Lue lisää [lähdeviittaustekniikasta](#)

Tehtävä

Oppilaitoksen yksikössä on tietyllä alalla ollut tapana hyödyntää yhteisesti verkkokurssien materiaaleja. Verkkokurssien modulit on tallennettu vakiintuneen tavan mukaisesti yhteiselle asemalle, josta kukin opettaja on voinut poimia haluamansa osaksi omaa opetustaan. Materiaalin “pyöriminen työyhteisössä” on vakiintunut käytäntö, muttei yhteisestä käytöstä tai edelleen hyödyntämisestä, kehittämisestä tai julkaisusta ole sovittu erikseen.

Kenen omaisuutta aineistot ovat? Kuka voi muokata ja millä ehdoin?

Lue lisää verkosta löytyvien aineistojen hyödyntämisestä:

[Avoimet oppimiskäytännöt ja sosiaalinen media](#)

Tallenteet

- Verkko-opetuksen tallenteet
- Luentotallenteet (luokkatilanteesta tallentaminen)
- Äänitiedostona tallentaminen ja julkaisu

“Opetustoiminta on perusluonteeltaan julkista toimintaa ja luentotilaisuudet yleensä avoimia.”

“Opetustoiminnassa saa äänen tai kuvan suoran talteenottamisen avulla valmistaa kappaleita opettajan tai oppilaan esittämästä julkistetusta teoksesta opetustoiminnassa tilapäisesti käytettäväksi. Siten valmistettua kappaletta ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen. (TekijäL 14 § 2 mom.) Käytön on oltava luonteeltaan tilapäistä, eli lyhytaikaista ja ei-jatkuvaa. Tallenteen hyödyntäminen alkuperäisen käyttötarkoituksen jälkeen muussa tarkoituksessa vaatii tekijän luvan.”

Lähde: Tekijänoikeusneuvosto, Lausunto 2006:11

Luentotalenne

- *Luentoesityksen tallentaminen on sallittua TekijäL 14 § 2 momentin edellytysten täyttyessä, eli opetustoiminnassa saa äänen tai kuvan suoran talteenottamisen avulla valmistaa kappaleita opettajan tai oppilaan esittämästä julkistetusta teoksesta opetustoiminnassa tilapäisesti käytettäväksi. Tätä voisi ajatella sovellettavissa esimerkiksi kielistudio-, teatteri- ja musiikkiopetuksessa.*
- *Mikäli suullinen luento tai harjoitustyö täyttää teoskriteerin, eli on riittävän itsenäinen ja omaperäinen, on sen katsottava tulevan julkistetuksi julkisessa luentotapahtumassa.*
- *Tallenteen käytöllä ei ole tarkoitettu laajentaa opetustapahtumaa siitä, mikä se luennoitsijan itsensä luennoimana olisi. Mikäli tallennetta halutaan hyödyntää tilapäistä, luonteeltaan korvaavaa käyttöä laajemmin tai pysyvästi opetustoiminnassa, esimerkiksi hyödyntäen etäyhteyttä tai ilman, vaatii tällainen käyttö sopimuksen tekijänoikeuden haltijan kanssa.*

Etäopetuksen tallenteet

- *Oppitunnin tai luennon tallentamiseen ja välittämiseen tarvitaan opettajan tai luennoitsijan suostumus. Myös suullinen esitys, kuten luento tai esitelmä, saa tekijänoikeussuojaa ylittäessään teoskynnyksen eli ollessaan riittävän itsenäinen ja omaperäinen.*
- *Opettajan oman esityksen lisäksi oppitunneilla käytetään paljon tekijänoikeuden suojaamia teoksia, kuten kuvia, oppikirjan sivuja tai lehtiartikkeleita. Kun oppitunti tallennetaan etäopetusta varten, myös nämä teokset näkyvät tallenteella. Teosten tallentamiseen osana etäopetusta tarvitaan kaikkien tallenteella näkyvien teosten oikeudenhaltijoiden lupa.*

Opetustilanteen tallentaminen ja tallenteen julkaiseminen verkkopalvelussa

Opetustilanteesta saa tehdä tallenteen tilapäistä käyttöä varten

- *Oppilaiden tai opettajan elävän esityksen tilapäiseen tallentamiseen ei tarvita lupaa. Tätä tallennetta voi käyttää vain tilapäisesti opetuksessa, ei muuhun tarkoitukseen. Voit esimerkiksi soittaa tilapäisesti tallennetun musiikkiesityksen oppitunnilla.*

Tallenteen julkaiseminen

- *Jos tallenteella näkyy tai kuuluu teos, lupa teoksen välittämiseen yleisölle tulee hankkia teoksen tekijältä tai muulta oikeudenhaltijalta.*
- *Puheiden sekä musiikki- ja näyttämöesitysten taltioimiseen tarvitaan useimmiten sekä tekijän että esittäjän lupa.*

Mikäli tallenteelta on tunnistettavissa henkilöitä, on kaikilta tunnistettavilta henkilöiltä kysyttävä lupa tallenteen välittämiseen yleisölle. Lisätietoja voit katsoa tietosuojavaltuutetun toimiston julkaisusta Valokuva ja yksityisyyden suoja henkilötietolain kannalta, www.tietosuoja.fi.

Lähde: Kopiraitti, Usein kysyttyä

Opiskelijoiden tuotoksiin tai palauttamiin tehtäviin ei oppilaitoksella ole tekijänoikeutta. Näiden julkaisusta pitää sopia erikseen esim. tallenteen alussa yhteisesti sopien.

Tallenteet ja Digilupa

- Kopioston Digilupa mahdollistaa teosten tallentamisen etäopetuksessa ilman, että jokaiselta oikeudenhaltijalta täytyy erikseen pyytää lupa.
- Digiluvalla oppitunnin saa välittää oppilaitoksen suljetussa verkossa tai tehdä siitä tallenteen, jonka oppilaat voivat katsoa myöhemmin oppilaitoksen sisäverkon kautta.
- Aineisto saa olla kyseisen opetusryhmän oppilaiden saatavilla opetettavan kurssin tai opintokokonaisuuden ajan. Aineistoa ei saa lähettää oppilaalle sähköpostilla tai laittaa avoimeen verkkoon.
- Lue lisää Digiluvasta [Kopioston sivuilta](#)

Puhelun tallentaminen

- *Henkilötietolaki edellyttää, että henkilötietojen keräämisestä (mm. nauhoittamisesta) kerrotaan aina keskustelukumppanille. Informointi voi tapahtua joko puhelun alussa tai siitä voidaan kertoa jo aiemmin esim. siinä sopimuksessa, johon asiakassuhde perustuu.*
- *Sellaiset puhelut, joihin itse osallistuu joko soittajana tai vastaajana, saa nauhoittaa.*
- *Jotta yritys tai viranomainen voi nauhoittaa puhelun ja kerätä tällä tavoin henkilötietoja, tulee nauhoittamiselle olla hyväksyttävä peruste. Henkilötietojen kerääminen ja tallettaminen on mahdollista mm. silloin, kun osapuolten välillä on asiakassuhde tai henkilötietojen käsittely on tarpeen laissa säädetyn tehtävän hoitamiseksi. Jos puhelun nauhoittamisen tarkoituksena on henkilötietojen kerääminen, toiminnassa on huomioitava henkilötietojen käsittelyä koskeva lainsäädäntö.*
- *Viranomainenkin voi nauhoittaa puhelun, jos henkilötietojen käsittelylle on peruste. Viranomaistoiminnassa tallennettu nauhoite on myös julkisuuslaissa tarkoitettu viranomaisen asiakirja. Viranomaisen asiakirjat ovat pääsäännön mukaan julkisia, jollei asian käsittelyvaiheesta, salassapitoperusteista tai jostain muusta laista muuta johdu.*

Lue lisää

→ Lue lisää verkosta löytyvien aineistojen hyödyntämisestä:

[Avoimet oppimiskäytännöt ja sosiaalinen media](#)

→ Mitä Digilupa mahdollistaa?

[Valokopiointi ja digiluvat](#)

Tutustu myös Kopioston sivuihin:

[Digilupa opetus- ja tutkimuskäyttöön](#)

Lähteet 1/2

- **Opettajan Tekijänoikeus.** Verkkojulkaisu. Viitattu 18.5.2015. www.opettajantekijanoikeus.fi/2012/09/voiko-kustantajan-verkko-oppimateriaalista-tehda-opasvideoita/
- **Verkkoluotsi, Ohjeistus verkkokurssin suunnittelijoille.** Verkkojulkaisu. Viitattu 18.5.2015. <http://verkkoluotsi.chydenius.fi/salatutsivut/sisallollinen/tekijanoikeudet.html>
- **Tekijänoikeusneuvosto, Lausunto 2006:11.** Verkkojulkaisu. Viitattu 18.5.2015. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Tekijaenoikeus/tekijaenoikeusneuvosto/tekijaenoikeusneuvoston_lausunnot/2006/liitteet/TN_2006-11_edi.pdf
- **Tekijänoikeusneuvosto, Lausunto 2003:12.** Verkkojulkaisu. Viitattu 18.5.2015. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Tekijaenoikeus/tekijaenoikeusneuvosto/tekijaenoikeusneuvoston_lausunnot/2003/liitteet/tn200312.pdf

Lähteet 2/2

- **Kopiraitti - reitti tekijänoikeuteen: Usein kysyttyä.** Verkkojulkaisu. Viitattu 18.5.2015. <http://www.kopiraitti.fi/ukk/>
- **Kopiosto.fi, Digilupa.** Verkkojulkaisu. Viitattu 18.5.2015.
- http://www.kopiosto.fi/kopiosto/teosten_kayttoluvat/digilupa/fi_FI/digilupa/
- **Tietosuoja.fi Usein kysyttyä. Verkkojulkaisu.** Viitattu 18.5.2015.
<http://www.tietosuoja.fi/fi/index/useinkysyttya/puheluidennauhoittaminen.html>
- **Operight.fi Verkkojulkaisu.** Viitattu 18.5.2015. <http://www.operight.fi/artikkeli/omat-tyot/tekijanoikeus-tehtaviin-ja-harjoituskokoelmiin>

TEKOA-hankkeessa kerättiin tekijänoikeuteen liittyviä kysymyksiä opettajilta ja opettajaopiskelijoilta lukuvuonna 2014–2015:

Verkkokurssin tai pedagogisen mallin tekijänoikeudet ja jatkokehittely

- Verkkokurssin tekijänoikeudet
- Milloin opetusmenetelmään voi olla tekijänoikeus?
- Toisen luomien harjoitustöiden edelleen kehittäminen ja hyödyntäminen
- Materiaalin “pyöriminen työyhteisössä” - vakiintunut käytäntö. Kenen omaisuutta? Kuka voi muokata ja millä ehdoin?
- Materiaalin jakaminen “lukittuna” / ilman muokkaus-oikeuksia: miten verkossa voidaan käyttää aineistoja?
- Netissä on diasarja tietystä aiheesta. Voiko näyttää opetuksessa, jos tekijä mainitaan ja hanke-logo. Voiko näyttää osittain?
- Mistä tiedän saako webistä löytämäni kuvaa/musiikkia/materiaalia käyttää opetuksessa?
- Esitysgraafikka, powerpoint, prezi, slideshare?
- Miten on toisten diojen, luentodiojen, painamattomien lähteiden käyttö?
- Miten omat kalvot voi/pitää suojata plagioinnilta?

TEKOA-hankkeessa kerättiin tekijänoikeuteen liittyviä kysymyksiä opettajilta ja opettajaopiskelijoilta lukuvuonna 2014–2015:

Tallenteet

- Verkko-opetuksen tallenteet (myös digilupa)
- Luentotallenteet (luokkatilanteesta tallentaminen)
- Puhelun tallentaminen
- Äänitiedostona tallentaminen ja julkaisu
- Voiko palautettu oppimistehtävä olla oletuksena julkinen sen jälkeen, kun se on jätetty tarkastettavaksi? Jos AC-tallenne tai video on oppimistehtävä, kuka varmistaa?
- Tarvitseeko tekijänoikeuksia miettiä mikäli esitelmiä ei julkaista missään verkossa, vaan ne vain esitetään oppitunnilla? Vai koskeeko näitäkin esitelmiä samat säännöt?